

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a chapter published in *Ny utbildningshistoriskforskning II: Nio bidrag från Forskarskolani tillämpad utbildningshistoria*.

Citation for the original published chapter:

Piepenburg, S. (2023)

Att organisera skolvärlden: En avhandling om politiseringen ochvetenskapliggörandet av den svenska skolan

In: Johannes Westberg & Germund Larsson (ed.), *Ny utbildningshistoriskforskning II: Nio bidrag från Forskarskolani tillämpad utbildningshistoria* Uppsala: Uppsala Studies of History and Education
Utbildningshistoriska meddelanden

N.B. When citing this work, cite the original published chapter.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:oru:diva-108980>

Ny utbildningshistorisk forskning II

Nio bidrag från Forskarskolan
i tillämpad utbildningshistoria

Johannes Westberg & Germund Larsson (red.)

KAPITEL 8

Att organisera skolvärlden

En avhandling om politiseringen och vetenskapliggörandet av den svenska skolan

Sebastian Piepenburg

Vad är det som gör att vissa idéer och föreställningar om skola och utbildning etableras och får fäste i det allmänna medvetandet? Denna övergripande frågeställning utgör startpunkten för det avhandlingsprojekt som presenteras i detta kapitel. De studier som avhandlas inom nämnda projekt intresserar sig för hur den pedagogiska forskningen både påverkat och påverkats av utbildningspolitiska företaganden. Det är i huvudsak tre aspekter av skola och utbildning som gör den övergripande frågan angelägen att besvara.

För det första är skolan och utbildningssystemet satt i konstant förändring. Under 1800-talet kom utbildningssystemet att expandera och allt fler barn spenderade alltmer av sin tid i skolan.¹ I ett svenskt perspektiv har de nationella undervisningsplanerna från 1918 framhållits som en manifestering av det formella utbildningsväsendets etablering i samhället.² Det profana skolobligatoriet krävde dock både nya motiv och en modern pedagogik vilket de framväxande samhällsvetenskaperna i allmänhet och pedagogiken i synnerhet förväntades kunna bistå med. I takt med utbildningsväsendets expansion under 1900- och 2000-talet har behovet av att förstå, hantera och kontrollera skolan ökat. Samtidigt har förutsättningarna för just detta försvårats till följd av skolsystemets tilltagande komplexitet.

För det andra är det intressant att skolan, trots utbildningsväsendets expansion och de omfattande forskningsinsatser som gjorts sedan början av 1900-talet, präglas av mer eller mindre konstanta eller åtminstone trögrörliga strukturer. Det går att tala om en skolans grammatik som tycks bestå över tid trots att nya metoder, kunskap och styrmedel ständigt tillkommer.³ En undersökning av relationen mellan kunskapsproduktionen om och styrningen av skolan kan därmed

¹ Johannes Westberg, *Att bygga ett skolväsende: Folkskolans förutsättningar och framväxt 1840–1900* (Lund 2014) s. 20–23.

² Tomas Englund, *Läroplanens och skolkunskapens politiska dimension* (Göteborg 2005) s. 111–114.

³ David Tyack & William Tobin, "The 'grammar' of schooling: Why has it been so hard to change?", *American educational research journal* 31:3 (1994) s. 453–479.

bidra till ytterligare kunskap om vad det är som gör att vissa pedagogiska strukturer och arbetsformer framstår som så pass beständiga över tid.

För det tredje innebär omständigheten att forskarsamhället alltid producerar mer kunskap än vad som får utom- och inomvetenskaplig spridning att det är möjligt att undersöka vilken forskning som faktiskt uppmärksammas och vilken som kommit att bortprioriteras. Detta möjliggör i nästa steg en analys av varför vissa idéer och föreställningar om skola och utbildning etableras och får fäste i det allmänna medvetandet. Hypotesen i detta avhandlingsprojekt är att en del av svaret på den övergripande fråga finns i just relationen mellan forskningen och politiken.

Det övergripande syftet med detta avhandlingsprojekt är undersöka varför vissa forskningsresultat om skola och utbildning blir politiskt betydelsefulla och får en framträdande roll i vetenskapliggörandet av skolan. Inom ramen för detta syfte finns en ambition att identifiera förändringar och kontinuiteter i den institutionaliserade produktionen av utbildningsrelaterad kunskap i Sverige. Genom att studera hur kunskap om utbildning har konstruerats vetenskapligt och tolkats politiskt samt konstruerats av politiken och undersökts av forskare kan studien bidra till en bredare förståelse av de ideal och visioner som påverkat och fortfarande påverkar förväntningarna på hur utbildning både kan och bör organiseras.

Efter kapitlets inledning följer ett avsnitt om den svenska utbildningsforskningens historia. Därefter kommer tre avsnitt som på olika sätt berör tidigare forskning och teoretiska perspektiv som kan vara användbara i avhandlingsarbetet. Slutligen tecknas en övergripande bild över avhandlingens tänkta struktur och de tilltänkta empiriska undersökningarna.

Den svenska utbildningsforskningens historia

Sverige fick sin första professur i pedagogik 1910, vilket också ofta utmålas som början för den etablerade pedagogiken i landet.⁴ Detta märkesår bör dock förstås i relation till att arbetet för att få till stånd en professorsstol i pedagogik inleddes mer än hundra år tidigare.⁵ Det är samtidigt värt att framhålla att viss pedagogisk forskning och institutionaliserad kunskapsproduktion förekom redan under 1800-talet, även om mycket av den kunskap som fanns var starkt präglad av utländska influenser.⁶ Exempelvis framhåller Tomas Kroksmark hur den vetenskapliga distinktionen mellan pedagogik och didaktik redan gjorde sig gällande under 1800-talet.⁷ Det finns även belägg för att filosofiprofessorn

⁴ Carl Anders Säfström, *Makt och mening: Förutsättningar för en innehållsfokuserad pedagogisk forskning* (Uppsala 1994) s. 18.

⁵ Ingeborg Willke, *Lärostolar i pedagogik vid europeiska universitet: Några drag i deras tillkomsthistoria* (Stockholm 1975) s. 98.

⁶ Tomas Kroksmark, *Pedagogikens vägar till dess första svenska professur* (Göteborg 1991).

⁷ Kroksmark (1991) s. 106.

Daniel Boëtius höll föreläsningar vid Uppsala universitet om uppfostringsvetenskap redan under 1780-talet.⁸ Den slutliga etableringen och institutionaliseringen av pedagogik som akademisk disciplin hängde samman med behovet att höja nivån på folkskoleseminarierna och: ”främjandet av den pedagogiska bildningen inom Sveriges lärarkår”.⁹ Det fanns så att säga redan från början en överenskommelse eller kontrakt mellan pedagogikens kunskapsinstitution och det omgivande samhället, där den akademiska pedagogiken fick sitt existensberättigande och erhöll möjligheten att expandera utifrån villkoret att samhället fick något användbart tillbaka.¹⁰

Perioden från att professurerna i pedagogik och psykologi etableras under 1910-talet fram till efter andra världskriget beskrivs ofta som en etableringsfas för ämnet. I Lindberg och Berges sammanställning av installationsföreläsningar i pedagogik mellan 1910 och 1982 beskrivs de första föredragen som ett sökande efter ämnets karaktär.¹¹ Samtidigt har Urban Dahllöf kunnat konstatera att forskningsaktiviteten under 1900-talets första decennier var låg och att antalet disputationer fram till andra världskriget slut endast uppgick till fjorton stycken.¹² Den som breddar blicken något kan dock konstatera att forskningsaktiviteten och kunskapsproduktionen inom det psykometriska fältet tog fart redan under 1920-talet, vilket på många sätt kom att ge följdverkningar på kunskapsproduktionen i pedagogik under efterkrigstiden.

I den första akademiska avhandlingen om pedagogik som vetenskap studerar Lindberg och Lindberg den pedagogiska forskningen i Sverige 1948–1971.¹³ Teoretiskt utgår avhandlingen från Kuhns teori om vetenskapliga revolutioner där syftet är att identifiera vilket eller vilka paradigmen som var förhärskande för den pedagogiska forskningen under perioden.¹⁴ Avhandlingens slutsats är att pedagogikämnet och den pedagogiska forskningen präglades av flera paradigmen. Under periodens inledningsskede var ett neobehavioristiskt paradigm dominerande men med tiden kom även en hermeneutisk ansats att växa sig starkare, inte minst från slutet av 1960-talet och framåt. Dock framhåller författarna att

⁸ Wilhelm Sjöstrand, *Pedagogikens historia III: I Sverige och de nordiska grannländerna under frihetstiden och gustavianska tiden* (Lund 1961) s. 224.

⁹ Nils Gerhard Wilhelm Lagerstedt, ”Några meddelanden om lärareplatser och undervisning i pedagogik vid utländska och svenska universitet”, *Verdandi* 2:1 (1903) s. 142–152; se även Urban Dahllöf, *Pedagogikämnet, disputationerna och arbetsmarknaden för doktorerna fram till slutet av 1940-talet* (Uppsala 1984).

¹⁰ Katrín Fridjónsdóttir, *Vetenskap och politik: En kunskaps sociologisk studie* (Stockholm 1983) s. 9.

¹¹ Leif Lindberg & Britt-Marie Berge, *Pedagogik som vetenskap – vetenskap som pedagogik* (Lund 1988) s. 28 ff.

¹² Dahllöf (1984); Urban Dahllöf, *Problem i den pedagogiska forskningens utveckling i Sverige efter 1940: Fyra uppsatser* (Uppsala 1986).

¹³ Gerd Lindberg & Leif Lindberg, *Pedagogisk forskning i Sverige 1948–1971: En explorativ studie av inom- och utomvetenskapliga faktorer* (Umeå 1983) s. 3; se även Kjell Härnqvist, ”Educational Research in Sweden: Infrastructure and orientation”, i Karl-Erik Rosengren & Bo Öhngren (red.), *An Evaluation of Swedish Research in Education* (Stockholm 1997) s. 235.

¹⁴ Lindberg & Lindberg (1983) s. 51–54.

det var frågan om ett multiparadigmatiskt stadium, där paradigmen i första hand kompletterade snarare än konkurrerade med varandra.¹⁵ En annan slutsats som är intressant för detta avhandlingsprojekt är deras analys av hur de utomvetenskapligt formulerade forskningsproblemen fick inomvetenskapliga konsekvenser och bidrog till en förskjutning från en renodlat vetenskaplig utbildningsforskning till en mer samhällstillvänd skolforskning.¹⁶ Detta anges av Lindberg och Lindberg som förklaring till att den psykometriskt inriktade forskningen succesivt övergavs och att pedagogikens ambition alltmer inriktades mot vetenskapligt utredningsarbete.

Ett exempel på hur yttre faktorer har påverkat forskningsinriktningen inom pedagogikämnet är den så kallade undervisningsteknologis uppgång och fall. Den pedagogiska forskningen i Sverige kom under slutet av 1950-talet att fokusera alltmer på undervisningsteknologi, en forskningsinriktning som var dominerande fram till början av 1970-talet.¹⁷ Det socialdemokratiska utbildningsprojektet präglades av ambitionen att utöka den generella utbildningsnivån hos befolkningens vilket med nödvändighet innebar att skolsystemet behövde rationaliseras. Med växande elevkullar och ständigt ökande studentgrupper var risken för lärarbrist överhängande vilket ställde nya krav på undervisningen som även den behövde bli mer effektiv.¹⁸ Skolöverstyrelsen fick under början av 1960-talet i uppdrag av regeringen att initiera forsknings- och utvecklingsarbeten. En stor del av statsanslagen utnyttjades till att stimulera forskning om just undervisningsteknologi.¹⁹ Att utlysa riktade anslag på detta sätt utgör vid sidan om beställningen av utredningsarbeten det mest framträdande sätt som staten styrte den pedagogiska forskningens verksamhet. I fallet med undervisningsteknologi har Christer Brusling kunnat visa på hur uppgången och fallet för denna forskningsinriktning gick från att erhålla merparten av Skolöverstyrelsen anslag 1971, för att 1980 inte tilldelas något alls.²⁰ Detta illustrerar hur utomvetenskapliga influenser kan bidra till att skapa temporära, starkt politiskt influerade paradigmen som kan konkurrera med eller komplettera det rådande paradigmet.

Rent organisatoriskt utgör 1944 ännu ett betydelsefullt år för den pedagogiska forskningen genom inrättandet av Statens psykologisk-pedagogiska institut (SPPI). Under institutets första år bedrev man i första hand utbildning för lärare men succesivt kom fokuset att övergå till att tilldela utbildningsvetenskapliga forskningsmedel.²¹ Inrättandet av SPPI innebar en ökad möjlighet att bedriva

¹⁵ Lindberg & Lindberg (1983) s. 110–111.

¹⁶ Lindberg & Lindberg (1983) s. 116–117.

¹⁷ Erik Wallin, "The Rise and Fall of Swedish Educational Technology 1960–1980", *Scandinavian Journal of Educational Research* 49:5 (2005) s. 437.

¹⁸ Se exempelvis Mats Hultin, *Rationalisera skolan!* (Uppsala 1966).

¹⁹ Wallin (2005) s. 443 f.

²⁰ Christer Brusling, "The Rise and Fall of Educational Technology in Sweden", *Prospects* 12:3 (1982) s. 381.

²¹ Christian Lundahl, "Making Testers out of Teachers. The work of a Swedish State Research Institute 1946–1956", *History of Education* 48:5 (2019) s. 655.

pedagogisk grundforskning som inte konkurrerades ut av forskarnas andra akademiska åtaganden. Det dröjde dock omkring ett decennium innan produktiviteten på allvar ökade och det var först under 1960-talet som publiceringsgraden inom ämnet började skjuta i höjden.²² Förklaringen till ökningen står tillsammans med ökade anslag och ny infrastruktur även att finna i en succesiv ökning av antalet professorer och docenter i ämnet.²³ Vetenskapliga discipliner utvecklas inte i ett akademiskt vakuum utan påverkas ständigt av yttre samhälleliga faktorer. Enligt Christian Lundahl är det kunskapsområde som växte fram under 1940-talet ett resultat av en dialektisk process mellan samhälleliggörandet av den pedagogiska vetenskapen och vetenskapliggörandet av den samhälleliga förståelsen av skola och utbildning.²⁴ Detta avhandlingsprojekt har som ambition att försöka identifiera och följa olika dialektiska förlopps historiska utveckling fram till idag för att på så sätt försöka förstå bakgrunden till de institutionaliserade sanningar som uppträder inom den pedagogiska kunskapsorganisationen samt vilken betydelse dessa sanningar i sin tur haft för utbildningsväsendets organisation.

Tomas Englund har beskrivit förändringen i den pedagogiska disciplinen under 1970-talet som en förskjutning från ett kvantitativt till ett kvalitativt paradig.²⁵ Från Tyskland importerades hermeneutiken och från den anglosaxiska världen togs inspiration till etnografisk forskning samt undersökningar baserad på symbolisk interaktionism. Det var även under denna period som Ference Marton utvecklade den så kallade fenomenografin.²⁶ Vid sidan om de nya metoderna präglades 1970-talet av en förskjutning från den gamla till den nya sociologin, vilket innebar ett skifte från en uppfattning om utbildning präglad av konsensus och funktionalism till en starkare betoning på konflikt och konfliktperspektiv.²⁷ Englund menar att denna förskjutning kritiserade både psykologins inflytande över pedagogiken och de nya kvalitativa metoderna som ansågs sakna ett samhällsperspektiv. Staf Callewaert och Daniel Kallós gick hårt åt denna nya, enligt dem okritiska, forskningsinriktning som de kallade den rosa vågens pedagogik.²⁸ Senare under 1980-talet skedde det Englund benämner som "didaktikerns omvälvning av den svenska pedagogiken"²⁹ vilket innebar att

²² Torsten Husén, *Skolreformerna och forskningen: Psykologisk pedagogik under pionjäråren* (Stockholm 1988) s. 19–22; se även Lindberg & Lindberg (1983).

²³ Se exempelvis Dahllöf (1986).

²⁴ Christian Lundahl, *Viljan att veta vad andra vet: Kunskapsbedömning i tidigmodern, modern och senmodern skola* (Stockholm 2006) s. 174.

²⁵ Tomas Englund, "Nya tendenser inom pedagogikdisciplinen under de tre senaste decennierna", *Pedagogisk Forskning i Sverige* 9:1 (2004) s. 38–39.

²⁶ Ference Marton, "Phenomenography – Describing Conceptions of the World Around Us", *Instructional science* 10:2 (1981) s. 177–200.

²⁷ Englund (2004) s. 39.

²⁸ Staf Callewaert & Daniel Kallós, "Den rosa vågen i svensk pedagogik", *Forskning om utbildning* 3:1 (1976) s. 31–38.

²⁹ Englund (2004) s. 40.

innehållsfrågan kom att bli ett nytt objekt för den pedagogiska undersökningen.³⁰ Situationen från slutet av 1980-talet och 1990-talets reformer har inneburit en förändring av den pedagogiska forskningen och dess relation till utbildningspolitiken.

De sektorsanslag som delades ut av Skolöverstyrelsen och sedan Skolverket kom under 1980-talet att först stagnera och sedan sjunka vilket kan tänkas ha haft en inverkan på utbildningsforskningens verksamhet.³¹ Ännu en utvecklingslinje som framträder under 1990-talet är pedagogikämnets tätare koppling till lärarutbildningen vilket även kan betraktas som en förklaring till att nya pedagogiska subdiscipliner som exempelvis didaktik och pedagogiskt arbete etablerades vid den här perioden.³² I en rapport från högskoleverket från 2005 inkluderas inte mindre än sju specialiseringar inom pedagogik på kandidat- och magisternivå, vilket illustrerar den ökade diversifiering som präglat den pedagogiska forskningen sedan millennieskiftet.³³ Ännu en viktig händelse som gjort sig gällande sedan 2000-talet början är inrättandet av Vetenskapsrådet och den Utbildningsvetenskapliga kommittén vilket har inneburit ett radikalt ökat anslag till den pedagogiska, eller snarare utbildningsvetenskapliga grundforskningen.³⁴ De ökade forskningsanslagen kom samtidigt som lärarutbildningsreformen 2001 där det framhölls att lärarnas kunskapsbas ska vila på en multidisciplinär grund och inte enbart pedagogik.³⁵

Diskursstrukturering och samhällsvetenskapernas institutionalisering

Ett begrepp som kan vara användbart för att analysera pedagogikämnets framväxt i Sverige är diskursstrukturering som utvecklats av Björn Wittrock, Peter Wagner och Hellmut Wollman. I texten *Social science and the modern*

³⁰ Ulf P. Lundgren (red.), *Innehållsrelaterad pedagogisk forskning: En konferensrapport* (Stockholm 1981).

³¹ Ulf P. Lundgren, "Utbildningsforskning och utbildningsreformer", *Pedagogisk forskning i Sverige* 7:3 (2002) s. 233–243.

³² Sverker Lindblad, "Pedagogisk forskning vid skiljevägen. En fråga om disciplinering?", *Pedagogisk forskning i Sverige* 5:2 (2000) s. 177–178.

³³ Högskoleverket, *Utvärdering av grund- och forskarutbildning inom ämnesområdena pedagogik, didaktik och pedagogiskt arbete vid svenska universitet och högskolor: Allmän del* (Stockholm 2005) s. 20.

³⁴ Ingrid Carlgren, "Utbildningsvetenskap: En vetenskap om utbildning eller den vetenskap utbildningen behöver?", i Bengt Sandin & Roger Säljö (red.), *Utbildningsvetenskap – ett kunskapsområde under formering* (Stockholm 2006) s. 329.

³⁵ Daniel Sundberg, "From Pedagogik to Educational Sciences? Higher Education Reform, Institutional Settings and the Formation of the Discipline of Educational Science in Sweden", *European Educational Research Journal* 6:4 (2007) s. 402 f.

state undersöker de relationen mellan politiska institutioner och samhällsvetenskaperna i västvärlden från slutet av 1800-talet fram till 1980-talet.³⁶ Deras fokus riktar särskilt in sig på hur forskare och beslutsfattare har använt sig av och försökt påverka utvecklingen av samhällsvetenskapliga kunskaper och kompetenser. De argumenterar för att samhällsvetenskaperna, när de växte fram under slutet av 1800-talet kom att utgöra ett nytt och särskilt sätt att förstå den sociala verkligheten och den samhälleliga omvälvning som präglade det framväxande moderna samhället.³⁷

Samhällsvetenskapernas framväxt var inledningsvis både impulsartad och ojämn men över tid kom vissa diskurser om det nya samhällets sociala verkligheten och dess förändring att institutionaliseras och bli en del av ett utökat kollektivt medvetande.³⁸ Den övergripande utvecklingen av relationen mellan samhällsvetenskaperna och samhället har av Wittrock, Wagner och Wollman delats in i tre övergripande perioder.³⁹ Den första perioden som präglades av den liberala staten sträckte sig från 1800-talet fram till omkring 1930 där förbindelserna mellan forskningen och de politiska institutionerna endast uppstod sporadiskt och temporärt. Övergången till nästa period påbörjades sedan med välfärdsstatens framväxt under 1930-talet vilken sedan efter andra världskriget kom att etableras fullt ut. Det är under denna period som vissa samhällsdiskurser blev mer utpräglade och vann företräde genom att de institutionaliserades och inkorporerades i statsapparaten. Perioden från omkring 1960 fram till 1980-talet karaktäriseras av den fullfjädrade välfärdsstaten och att interaktionen mellan samhällsvetenskaperna och politiken blev mer asymmetrisk genom att staten kom att utarbeta mer sofistikerade metoder för att reglera forskningens innehåll. Detta motiverades med att samhällsvetenskaperna inte ansågs bidra med den effektivisering och rationalisering som efterfrågades från politiskt håll.⁴⁰

Samhällsvetenskapernas framväxt utgjorde ett svar på behovet av ett preciserat språk som kunde användas för att förstå och hantera det nya samhällets uttryck och verkningar. Den succesiva institutionaliseringen bör dock inte betraktas som helt slumpartade utan har genom historien alltid mer eller mindre förhållit sig till såväl intellektuella som samhälleliga normer och regler. Det är denna delvis villkorade delvis aktörsberoende förändring som ryms inom begreppet diskursstrukturering. Utifrån sin undersökning har Wittrock, Wagner

³⁶ Björn Wittrock, Peter Wagner & Hellmut Wollman, "Social Science and the Modern state: Policy Knowledge and Political Institutions in Western Europe and the United States", i Peter Wagner, Carol Hirschon Weiss, Björn Wittrock & Hellmut Wollman (red.), *Social Sciences and Modern States: National Experiences and Theoretical Crossroads* (Cambridge 1991).

³⁷ Wittrock, Wagner & Wollman (1991) s. 31–32.

³⁸ Wittrock, Wagner & Wollman (1991) s. 76.

³⁹ Wittrock, Wagner & Wollman (1991) s. 77–79.

⁴⁰ Jämför med Aant Elzinga, "Research, Bureaucracy and the Drift of Epistemic Criteria", i Björn Wittrock & Aant Elzinga (red.), *The University Research System: The public policies of the Home of Scientists* (Stockholm 1985).

och Wollman även identifierat att förhållandet mellan samhällsvetenskaperna och de sociala institutionerna i vissa historiska kontexter fått en djupare och mer långvarig inverkan på såväl den politiska som den intellektuella utvecklingen. Oftast grundas denna utveckling på att det har formerats så kallade diskursiva allianser mellan forskare och politiker vilket gjort att ett visst perspektiv eller uppfattning om ett socialt fenomen blivit särskilt inflytelserikt.⁴¹

Denna generella undersökning av samhällsvetenskapernas institutionalisering kan bidra med ett intressant perspektiv på pedagogikämnets institutionalisering i Sverige. Även om det är rimligt att tänka sig att en specifik disciplin i en specifik nationell kontext inte följer denna allmänna utveckling rakt av kan de trender som tecknats av Wittrock, Wagner och Wollman ändå vara möjliga att använda som utgångspunkt. Det är åtminstone möjligt att se att den historiska överblick som tecknades i det föregående avsnittet någorlunda väl följer den historiska utvecklingen från mindre till mer kontaktyta mellan staten och utbildningsforskningen under efterkrigstiden.

Det läroplansteoretiska arvet

Hannah Arendt har beskrivit den moderna vetenskapens framväxt som en omkastning i hierarkin mellan teori och praxis där det förra har kommit att förutsätta det senare snarare än tvärtom. Denna förändring utgör ett brott mot äldre tiders tänkande.⁴² Vetenskapens betydelse för utvecklingen av redskap ämnade för det mänskliga livet på jorden har enligt Arendt varit beroende av oavsiktliga tillfälligheter som följt av rent teoretiska intressen. Ett exempel på detta är uret som initialt uppfanns för att kunna genomföra mer exakta vetenskapliga experiment och först senare kom att bidra till en minutiös standardisering av mänsklighetens tidsuppfattning och vidare fundamentalt förändra människolivets rytm.

Att det teoretiska vetandet fått en överordnad roll på bekostnad av den praktiska erfarenheten implicerar antagandet att den sanna kunskapen uppnås genom aktiva ingrepp snarare än en passiv betraktelse. Kunskap utvinns ur verkligheten genom ett aktivt ingripande i världen med mänskligt konstruerade verktyg, redskap eller teorier. De kunskaper som följdes av Galileis observationer genom det egenkonstruerade teleskopet anses ha avtvingat universum på dess hemligheter i långt större utsträckning än vad de antika astrologerna gjorde genom sina passiva betraktelser av stjärnhimlen. Konsekvenserna av denna omkastning innebar att den vetenskapliga sanningen varken behöver vara evig eller ens begriplig för det mänskliga förnuftet. I grunden innebär detta att människan: "tillverkar och skapar det hon menar sig ha kunskap om"⁴³ Detta

⁴¹ Wittrock, Wagner & Wollman (1991) s. 76.

⁴² Hannah Arendt, *Människans villkor, vita activa* (Göteborg 1958/1998) s. 380–387.

⁴³ Arendt (1958/1998) s. 389.

kan även förstås genom Paul Feyerabends konstaterandet att fakta är teori-beroende.⁴⁴ Han menar att teorier, vare sig de är vetenskapliga, politiska eller vardagliga har en direkt inverkan på vår upplevelse av världen och vårt intryck av specifika fenomen. För Feyerabend är dock inte hierarkin mellan teori och praxis lika viktig som det ömsesidiga beroendet. Teorier kan förkastas på grund av observationer som motsäger dem, samtidigt som nakna observationer kan förkastas på teoretiska grunder. Han menar att: "Erfarenhet uppstår tillsammans med teoretiska antaganden, inte före dessa, och erfarenhet utan teori är precis lika ofattbar som en teori utan erfarenhet".⁴⁵

Våra pedagogiska teorier skulle utifrån detta perspektiv kunna sägas ha en lika stor inverkan på vår erfarenhet av skola och utbildning som vår erfarenhet av skola och utbildning har på våra pedagogiska teorier. Denna insikt gör det relevant att fundera över vilken roll våra förväntningar på utbildningsystemet har för vår erfarenhet av det. I det här fallet kan förväntningarna förstås som teoretiska ingångsvärden som har en avgörande betydelse för våra erfarenheter som i sin tur påverkar de teoretiska konstruktionerna och så vidare. I sin analys av sociologins framväxt konstaterar Göran Therborn att disciplinen växte fram som en följd av att ekonomin eller marknaden succesivt skiljdes från dess organiskt konstituerade relation med samhället.⁴⁶ Det blev så att säga sociologiskt intressant att studera den nya organiserade relationen mellan marknaden och samhället, en relation som alltjämt blev mer strukturerad, planerad och rationaliserad. Om ett likande förhållningssätt anläggs på utbildningsväsendet skulle därmed 1800-talet utbildningsreformer kunna förstås som succesiva steg från en organisk utbildning integrerad i samhället till ett mer strukturerat, från samhället avskilt, skolsystem. En parallell kan här dras till Lundgrens beskrivning av hur den klassiska läroplanskoden succesivt ersattes av den realistiska och moraliska läroplanskoden under slutet av 1800-talet och som under 1900-talet övergick i den rationella koden, samt det Englund benämner som den medborgerliga läroplanskoden.⁴⁷

En utgångspunkt för detta avhandlingsprojekt är således att utbildningens succesiva separering från dess organiska relation till samhället ökade behovet att förstå, förklara och inte minst utnyttja skolsystemets potential. Detta kom i sin tur att öka behovet av att utbildningspolitiken kompletterades av pedagogisk och psykologisk forskning, vilket kom att realiseras genom professorstillsättningar i ämnena under 1900-talets första decennier och sedan utvidgas med än fler professorstolar efter andra världskriget.⁴⁸ Värt att notera är

⁴⁴ Paul Feyerabend, *Mot metodtvånget* (Lund 1987/2000) s. 134–146.

⁴⁵ Feyerabend (1987/2000) s. 137.

⁴⁶ Göran Therborn, *Science, Class and Society: On the Formation of Sociology and Historical Materialism* (Lund 1974).

⁴⁷ Ulf P. Lundgren, *Att organisera omvärlden: En introduktion till läroplansteori* (Lund 1979/1989); Tomas Englund, *Curriculum as a Political Problem: Changing Educational Conceptions, with Special Reference to Citizenship Education* (Uppsala 1986).

⁴⁸ Dahllöf (1984, 1986); Säfström (1994).

att det finns olika, mer eller mindre komplexa förklaringar till massutbildningens framväxt och systematisering under 1800-talet för att sedan under 1900-talet befästa sin betydelse i samhället.⁴⁹ Här begränsas dock förklaringen till att krasst konstatera att olika samhällsliga krafter av såväl politisk, ekonomisk, demografisk och idealistisk karaktär varit bidragande till skolväsendets framväxt och att utvecklingen varken varit långsiktigt planerad av enskilda aktörer eller för den delen följt en koherent linje. Samtidigt är det rimligt att anta, om inte annat för att möjliggöra för en grundläggande förståelse, att utbildningssystemen i olika tider präglats av olika övergripande karaktärsdrag. Det är just detta som Lundgren lyckades beskriva genom läroplanskoderna och som Englund senare utvecklade genom att tillföra ett politiskt perspektiv och på så sätt synliggjorde de sociala konfliktlinjerna som präglar läroplansarbetet.⁵⁰

Detta avhandlingsprojekt har dock för avsikt att både utveckla och problematisera Lundgrens framskrivning av den rationella läroplanskoden utifrån ett vetenskapshistoriskt perspektiv, vilket till skillnad från Englunds avhandling innebär en studie av hur kunskaper om skola och utbildning samproduceras mellan utbildningsforskningen, utbildningspolitiken och det reella utbildningssystemet.⁵¹ För att klargöra vad detta avser och för att vidare återkoppla till diskussionen om den omvända hierarkin mellan teori och praxis samt att fakta är teoriberoende kommer följande citat från Lundgren tjäna som exempel:

Frågan om hur en viss läroplansteori eller en viss läroplansideologi kan få en faktisk genomslagskraft sammanhänger för det första med vilka faktiska krav som ställs på utbildningen från samhällets sida och därmed vilka funktioner utbildningen har i samhället. För det andra sammanhänger den med hur väl läroplansteorin eller läroplansideologin bygger på existerande kunskap om vilka faktiska funktioner utbildningen har i samhället.⁵²

Vad Lundgren menar är att samhällets förväntningar och kunskaper om utbildning påverkar vilken läroplansideologi som får den mest framträdande rollen i ett givet skede. I all sin enkelhet innebär detta perspektiv att ideologin eller teorin uppfattas komma från de faktiska [materiella] samhällsförhållandena, ett perspektiv som delas av Englund som även han utgår från ett historiematerialistiskt perspektiv. I detta avhandlingsprojekt är ambitionen att fortsätta på, eller åtminstone komplettera dessa tidigare studier genom att anlägga ett mer dynamiskt och begreppsligt utvecklat perspektiv på hur läroplanskoderna formeras. De kunskaper om utbildningssystemet som Lundgren bedömer vara

⁴⁹ Andy Green, *Education and state formation: Europe, East Asia and the USA* (New York 2013).

⁵⁰ Englund (1986); Ninni Wahlström, *Läroplansteori och didaktik* (Malmö 2015) s. 26–27.

⁵¹ Peter Wagner & Björn Wittrock, "States, Institutions, and Discourses: A Comparative Perspective on the Structuration of the Social Sciences", i Peter Wagner, Björn Wittrock & Richard Whitley (red.), *Discourses on Society: The Shaping of the Social Science Disciplines* (Dordrecht, Boston, London 1991) s. 334–337.

⁵² Lundgren (1979/1989) s. 91.

avgörande för läroplansideologin är enligt Feyerabends perspektiv minst lika beroende av teorin själv.

Fenomens läsbarhet och tillgängliggörande

Övergången från det som ovan beskrivits som utbildningens organiska relation med samhället till ett från samhället avskilt skolsystem kan förstås som en rationaliseringsprocess. Lundgren beskriver den rationella läroplanskoden som en ökad förväntning på att skolan ska bidra till att utveckla samhället ekonomiskt, socialt och politiskt.⁵³ Frågan är dock hur denna rationalisering kan förstås samt vilka konsekvenser den kan tänkas ha. Ett sätt att förstå rationaliseringen är genom Webers diskussion om intellektualisering, ett begrepp han på många sätt likställer vid rationalisering. För Weber var intellektualiseringen en tro på att man: "i princip kan behärska alla saker genom beräkning" vilket: "innebär en avmystifierad värld" vilket får som konsekvens att man: "inte längre [behöver] tillgripa magiska medel för att behärska eller beveka andarna"⁵⁴. I senare tid har dessa tankar återaktualiserats genom en kritik av det senmoderna tillståndet, vilket beskrivs av sociologen Hartmut Rosa som en acceleration av livstempot genom att världen succesivt tillgängliggjorts allt mer. Rosa beskriver detta tillgängliggörande som att världen görs förfogbar och att denna förfogbarhet rymmer åtminstone fyra dimensioner. I detta avhandlingsprojekt är intresset inte inriktat på att förstå hur världen själv gjorts förfogbar utan snarare hur utbildning och lärande gjorts, eller försökt göras, förfogbar för politisk och vetenskaplig kontroll.

Förfogbarheten följer, eller förutsätts av, den kapitaldrivna stegringslogiken. Rosa utgår från den av Karl Marx utvecklade formeln P-V-P' och sammanfattar förfogbarhetens succesiva utveckling genom formeln K-F-K' som står för existerande kunskap – forskning – mer kunskap. Förfogbarhetens första dimension är att synliggöra och öka kunskapen om vad som finns.⁵⁵ För den pedagogiska forskningen handlar detta i stor utsträckning om begrepp som genom sin konstituerande karaktär möjliggör för oss att se och uppleva nya aspekter av skola och utbildning. Nästa dimension handlar om att göra detta som synliggjorts nåbart eller åtkomligt vilket kan göras genom olika tekniska lösningar.⁵⁶ Här kan tekniska redskap som intelligenstest, neuropsykiatriska diagnoser eller fMRI-scanning anges som exempel på hur idén om olika begåvningar kan göras nåbart. Även andra vetenskapliga eller didaktiska metoder kan utgöra viktiga exempel på denna dimension. Det är dock värt att

⁵³ Lundgren (1979/1989) s. 97.

⁵⁴ Max Weber, "Vetenskap som yrke", i Auguste Comte, Émile Durkheim & Max Weber (red.), *Tre klassiska texter*. (Göteborg 1980) s. 20.

⁵⁵ Hartmut Rosa, *Det vi inte kan råda över: Om vårt förhållande till världen* (Göteborg 2020) s. 24–28.

⁵⁶ Rosa (2020) s. 24–28.

redan här betona att gränserna mellan synliggörandet och nåbarheten är flytande på så sätt att när vi får åtkomst till något som synliggjorts är sannolikheten stor att ytterligare ny kunskap synliggörs och så vidare.

Den tredje dimensionen består i att göra det som blivit synligt och åtkomligt möjligt att behärska eller kontrollera. Kunskapsproduktion genom exempelvis kartläggning bidrar till en ökad teknisk behärskning vilket kan möjliggöra för en ökad politisk och vetenskaplig kontroll.⁵⁷ Genom att exempelvis olika begåvningar undersöks och att deras omfattning och spridning kartläggs blir det succesivt lättare att göra dem tillgängliga och därmed möjliga att kontrollera. Omfattande undersökningar leder så att säga till en ökad teknisk behärskning och när det kommer till begåvningarna kan en ökad kartläggning göra det möjligt att klargöra orsakssamband. Exempelvis kan en noggrann kartläggning bidra till en förståelse för varför en grupp som identifierats har goda intellektuella förutsättningar för att ta sig vidare till högre studier till trots inte gör det.

Den fjärde och sista dimensionen som Rosa lyfter fram är nyttiggörandet vilket innebär att vi inte enbart kontrollerar och behärskar världen eller utbildningen utan också göra den till ett medel för våra utsatta mål.⁵⁸ Denna process innebär en instrumentalisering, eller rationalisering, av världen där det som är tillgängliggjorts omvandlas till objekt för våra önskningar och drömmar. En kartläggning över begåvningsfördelningen mellan socialklasserna övergår i denna dimension av förfogbarheten från passivt existerande till något önskvärt att mobilisera eller utnyttja. Genom att göra ett pedagogiskt fenomen synligt, nåbart och kontrollerbart blir det även möjligt att göra det användbart. Teorin förutsätter dock en ständig utveckling enligt formeln $K-F-K'$ vilket innebär att nyttiggörandet inte är slutet, utan en del i en kontinuerlig process av ökat tillgängliggörande.

Vid sidan om Rosa har även James C. Scott i boken *Seeing like a state* gjort ett försök att beskriva det moderna samhällets vurm för rationalisering och konsekvenserna därutav. Scott inleder sin diskussion genom att konstatera att vissa kunskapsformer kräver ett avgränsande perspektiv och att fördelen med dessa kunskapsformer är att de erbjuder en skärpa som inte kan uppnås om hela den komplexitet som präglar verkligheten tas i beaktande.⁵⁹ Simplifiering är en förutsättning för det Scott benämner som läsbarhet vilket innebär att ett fenomen görs möjligt för en mer noggrann mätning och beräkning. Att förenkla och göra ett fenomen läsbart är en förutsättning för att producera mer systematisk kunskap och för att vidare kunna manipulera och kontrollera fenomenet i fråga. Scott tar det moderna skogsbruket som växte fram under 1800-talet som utgångspunkt för sin analys. Han konstaterar att det moderna skogsbruket succesivt kommit att förändra såväl skogen själv som vårt förhållande till den. Bland annat kan vi se hur den mångfald som präglar en urskog snart kom att nedvärderas i

⁵⁷ Rosa (2020) s. 24–28.

⁵⁸ Rosa (2020) s. 24–28.

⁵⁹ James C. Scott, *Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed* (New Haven 1998) s. 11.

jämförelse med den välordnade monokulturella skogen. I jämförelse med den komplexa urskogen är det betydligt lättare att utföra experiment i den moderna industriskogen. Likriktningen i industriskogens ålder och biologiska sammansättning bidrog med konstanta variabler som gjorde det möjligt att vetenskapligt undersöka andra variabler såsom gödseltillförsel, nederbörd och ogräsbekämpning. Scott menar att det skogsbruk som växte fram under 1800-talet bidrog till det närmsta man kunde komma ett skogslaboratorium.⁶⁰

Det finns såklart både många och stora skillnader mellan en skog och en skola eller ett klassrum. Samtidigt illustrerar Scotts framställning något intressant som på många sätt låter sig översättas till ett klassrum, nämligen att genom en standardisering av vissa förhållanden blir det möjligt att få kunskap om andra. En standardisering av läroplanen, införandet av en gemensam och successivt utvidgad bottenskola samt övergången till åldershomogena klasser gav nya möjligheter att på olika sätt laborera med skolan och eleverna. När variabler såsom ålder och läroplan successivt blev möjliga att hålla konstanta uppstod möjligheten att undersöka nya variabler såsom begåvningsfördelning och effektiva undervisningsmetoder. När merparten av alla elever följer samma läroplan och går i klasser där merparten har samma ålder får exempelvis intelligens och begåvning en ny innebörd. Intelligens och begåvning kan i ett åldershomogent klassrum ställas i relation till en norm, vilken också är möjlig att extrahera och utvinna ur utbildningssystemet i sin helhet. Ambitionen med detta avhandlingssarbete är att bidra med ytterligare förståelse för hur forskningen bidragit till att tillgängliggöra skolan för utbildningspolitisk kontroll.

Avhandlingens upplägg

Arbetet med det avhandlingsprojekt som beskrivs i detta kapitel har initialt handlat om att identifiera intressanta och passande undersökningsområden som kan bidra till att besvara den övergripande frågan som presenterades i inledningen. Utifrån en successiv inläsning av den svenska utbildningsforskningens historia och olika teoretiska ingångar har en möjlig struktur börjat utkristalliseras. För närvarande finns en ambition att inom avhandlingen undersöka totalt nio empiriska fall som antingen kommer utgöra egna empiriska kapitel eller på olika sätt föras samman. De empiriska fallen är strukturerade i tre perioder och varje period är indelad i tre teman, se Tablå 1 för en överblick.

De tre perioderna som avhandlingen är tänkt att delas upp i omfattar omkring 20 år. Den första perioden avser 1940- och 50-talet. Under denna period är huvudfokuset för avhandlingen forskningen och politiken som fokuserar på skolningsprocessens inflöde. Med detta avses själva eleverna och de elevgrupper som genom olika politiska och vetenskapliga kategoriseringar

⁶⁰ Scott (1998) s. 18.

tillgängliggjorts för påverkan och kontroll. En central tematik under denna period är forskningen om den så kallade begåvningsreserven, det vill säga den grupp elever som har de intellektuella färdigheterna för att fortsätta till högre studier men som av exempelvis sociala eller ekonomiska anledningar ändå inte gör det. Forskningen om begåvningsreserven tog fart under 1940-talet med målet att försöka bestämma dess storlek. Forskningen om begåvningsreserven baserades på de intelligenstest som vuxit fram under början av 1900-talet tillsammans med de sofistikerade statistiska metoder och beräkningsmaskiner som hade kommit att få ett allt större inflytande på forskningen under samma period. I kapitlet om begåvningsreserven förs vidare en diskussion om hur forskningsinriktningar både påverkar och påverkas av politisk uppmärksamhet. I fallet med begåvningsreserven är det tydligt att frågan om begåvningsreserven bidrog till forskningens politisering.

Samtidigt som forskningen politiserades under den första perioden är det också möjligt att identifiera utbildningspolitikens vetenskapliggörande. Ett betydande exempel på detta är hur forskningen om begåvningsreserven inverkade på den förda politiken på skolområdet. Detta syns inte minst i försöksverksamheten med nioårig grundskola. Den pedagogiska forskningen var betydelsefull genom att den, eller åtminstone delar av den, kunde användas som argument av politikerna i debatten. Samtidigt, vilket kanske är än mer intressant för denna avhandling, tillgängliggjorde forskningen nya fenomen för politisk kontroll. Slutligen finns även en ambition att undersöka arbetet inom och den statliga styrningen av Statens Psykologisk-Pedagogiska Institut (SPPI), vilket översiktligt berördes i avsnittet om den svenska utbildningsforskningens historia.

Avhandlingens andra period avser tiden från 1960 till slutet av 1970-talet. Under denna period är avhandlingens fokus den forskning och politik som behandlar själva skolningsprocessen. Den första perioden leder fram till beslutet om enhetsskolans införande vilket tillsammans med expansionen av den högre utbildningen ställde nya krav på en effektivare utbildning. Svaret på detta var, vilket behandlades i kapitlets historiska avsnitt, undervisningsteknologi. Denna forskningsinriktning kan i korthet sägas ha stöttats av Skolöverstyrelsens utveckling- och forskningsprogram som under början av 1960-talet fick ansvar att fördela forskningsanslag till forskning med relevans för utbildningsväsendet. Avhandlingens intresse är här att försöka förstå varför denna forskningsinriktning växte fram, varför den tog den form den fick och vilka återverkningar detta i sin tur hade på utbildningspolitiken och förvaltningen av den nyinrättade grundskolan.

Den tredje och sista perioden sträcker sig från början av 1980-talet fram till omkring år 2000. Under denna period är avhandlingen främst intresserad av forskning och politik som behandlar skolans utfall. I den historiska genomgången lyftes didaktiken och den innehållsrelaterade pedagogiska forskningen fram som dominerade för den här perioden. Detta stämmer förvisso, men intresset för utbildningens utfall, såväl på individ som systemnivå ökade alltmer från och med 1980. Avhandlingen ämnar undersöka hur politiseringen

av utvärderingsforskningen eventuellt möjliggjorde för decentraliseringen av den svenska skolan samt övergången till ett målrelaterat utbildningssystem.

Avhandlingens övergripande design att först fokusera på forskning om inflödet av eleverna till skolningsprocessen för att avsluta med forskning om utfallet av skolgången hänger samman med att forskningen och politiken under de tre perioderna domineras av dessa inriktningar. Ambitionen med denna uppläggning är att den ska bidra till att avhandlingen behandlar samtliga delar i utbildningsprocessen. Förhoppningen är att bidra med en djupare och mer nyanserad förståelse för varför vissa idéer och föreställningar om skola och utbildning etableras och får fäste i det allmänna medvetandet. De perioder och teman som är tänkta att presenteras i detta avhandlingsprojekt kan illustreras genom följande matris:

Perioder Teman	Elevinflöde (1940/50-talet)	Skolnings- processen (1960/70-talet)	Utfall av skol- gången (1980/90-talet)
Forskningspro- gram/finansiärer	SPPI	Skolöverstyrelsen	SÖ/Skolverket
Forskningens politisering	Begåvningsreserven	Undervisnings- teknologi	Utvärderings- forskning
Politikens veten- skapliggörande	Centralisering och försöksverksamhet	Förvaltning och Skolans inre arbete	Decentralisering och målstyrning

Tablå 1: Översiktlig beskrivning av avhandlingsprojektets periodisering, tematisering och empiriska fall.

Avslutning

I detta kapitel har jag presenterat mitt avhandlingsprojekt med arbetstiteln *Att organisera skolvärlden: En avhandling om politiseringen och vetenskapliggörandet av den svenska skolan*. Målet med avhandlingen är att förstå vad det är som gör att vissa idéer och föreställningar om skola och utbildning etableras och får fäste i det allmänna medvetandet. I inledningen till detta kapitel presenteras tre aspekter som motiverar varför detta är en angelägen fråga att undersöka. Den första aspekten handlar om att skolan ständigt förändras vilket gör att kunskapen om utbildningens villkor hela tiden måste förnyas. Den andra aspekten handlar om att skolan, trots att den ständigt förändras, rymmer flera strukturer som förefaller svåra att förändra. Den tredje aspekten handlar om att forskningen i allmänhet producerar betydligt mer kunskap än

vad som får spridning i samhället. Det övergripande syftet med avhandlingssprojektet är undersöka varför vissa forskningsresultat om skola och utbildning blir politiskt betydelsefulla och får en framträdande roll i vetenskapliggörandet av skolan.

Efter inledningen presenteras sedan olika perspektiv på avhandlingens tema fördelat under fyra rubriker. Först tecknas en bild av den svenska utbildningsforskningens historia från etablerandet av pedagogik som forskningsämne under 1800-talet, via dess institutionalisering under 1900-talet med avslutning omkring år 2000. Under den nästkommande rubriken fördjupas beskrivningen av utbildningsforskningens historia genom att relatera den till forskning om samhällsvetenskapernas institutionalisering genom diskursstrukturering. Under nästa rubrik relateras den klassiska läroplansteoretiska forskningen till en kunskapsfilosofi som menar att all kunskap är teoriberoende. Genom denna kunskapsfilosofi är det möjligt att ifrågasätta eller åtminstone problematisera den läroplansteoretiska föreställningen om att skolans läroplansideologi i första hand härrör från skolans relation till samhället och inte tvärt om. Under den fjärde rubriken, slutligen, diskuteras det moderna samhällets projekt att göra saker läsbara och hur denna ambition relaterar till skola och utbildning.

Detta kapitel avslutas sedan med en översiktlig beskrivning av avhandlingens upplägg och de empiriska studier som är tänkta att genomföras. Med hjälp av en matris åskådliggörs slutligen tre tidsperioder och tre teman vilket totalt utgörs av nio studieobjekt. Studieobjekten är sedan möjliga att undersöka var och en för sig eller genom olika tematiseringar.

UTBILDNINGSHISTORISKA MEDDELANDEN

12

*Editores: Anne Berg, Esbjörn Larsson
& Johannes Westberg*

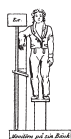
I vårt samhälle är historien en central del av vår kultur. Historien återkommer inte bara vid nostalgiska tillbakablickar, och vid jubileum och diverse politiska projekt som strävar efter att bevara och åskådliggöra det förflutna, utan vid alla våra försök att förstå och förklara vår samtid. Detta gäller särskilt skolan, där jämförelser med ett problematiskt eller ett idealiserat förflutet är återkommande.

Under hösten 2020 startade den nationella forskarskolan "Perspektiv på dagens skola: Forskarskola i tillämpad utbildningshistoria (PEDASK)". Forskarskolan syftar till att utveckla en tillämpad utbildningshistoria som på olika sätt bidrar till en ökad förståelse för brännande utbildningspolitiska frågor i vår samtid. Det är alltså en forskarskola som vill förstå varför vårt skolväsende ser ut som det gör idag, vill nyansera de bilder av "skolan förr" som saluförs i media, och visa på de konflikter och orättvisor som kännetecknat utbildningens historia.

I denna antologi ges en inblick i några av forskarskolans doktorandprojekt. Inom ramen för denna antologi, får läsaren därmed bland annat en introduktion till skolustrustningens, elevförbundens, folkskolläraernas, utbildningsstatistikens och utbildningsforskningens rika historia.

ISSN 2000-4168

ISBN 978-91-86701-07-9

UTBILDNINGSHISTORISKA
MEDDELANDEN

